

Világgazdaságtan

Dokumentumazonosító				
Lecke	Címe	Feldolgozás menete	Feldolgozás	
3. lecke	Regionalizáció	1) Gondolattérkép 2) <u>Olvasó lecke</u> 3) Prezentáció és videólecke 4) Gondolattérkép 5) További olvasmányok 6) Lecke záró feladat megoldása	15 perc	

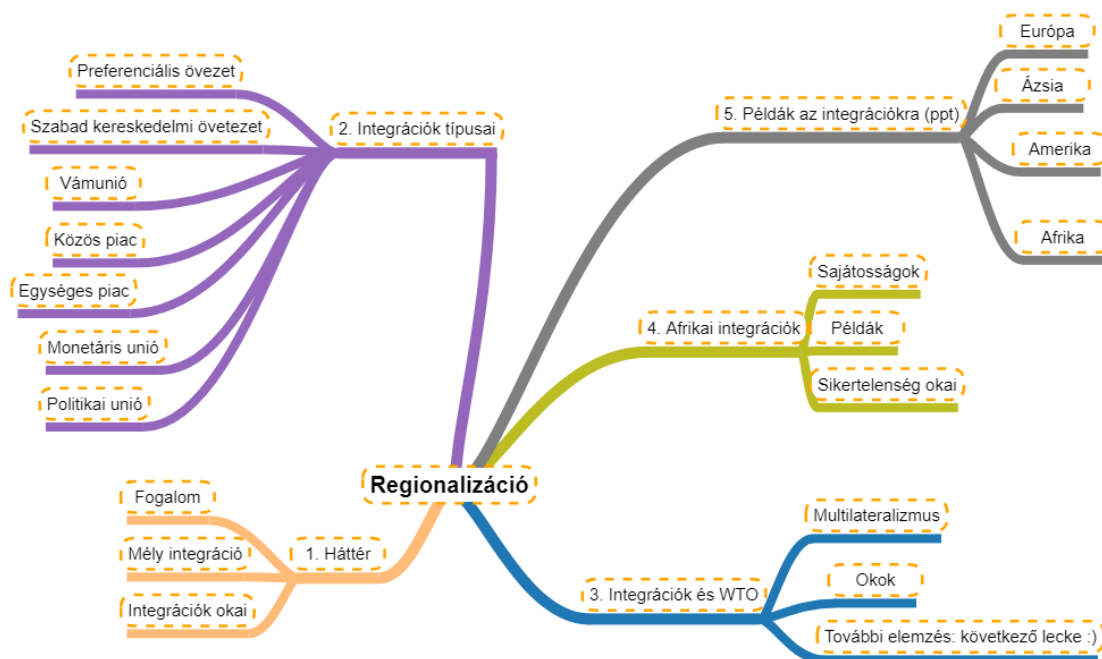
OLVASÓLECKE

Regionalizáció

Tartalom

A regionalizmus háttere.....	3
A regionális integrációk típusai.....	4
Integrációk és a WTO.....	5
Afrikai integrációk sajátosságai	6
Kiegészítő olvasmányok, linkek:	8

A lecke logikája:

A regionalizmus háttere

A 21. század világgazdaságára és világgazdasági folyamataira jellemző, hogy az előző leckében megismert globalizáció és az ezzel ellentétes irányú és tartalmú dinamikus integrálódási tendencia, a regionalizáció együttesen van jelen. E két ellentétes irányú és tartalmú folyamat nem egymást kizárva vagy kizorítva érvényesül, hanem együttesen, kölcsönhatásukban alakítják a világgazdaság szerkezetét. A globalizációs folyamatok általában a növekedési gócból, akciócentrumokból kiindulva fejtik ki hatásukat és a nemzetközi regionális integrációs mozgások is a világgazdaság dinamikus centrum térségeiben – ugyan különböző szinteken és formákban – működnek a leghatékonyabban. A globalizálódás és az integrálódás kölcsönhatásaként a világgazdaságban a Triád köré fűződnek fel az akcióterükbe tartozó régiók közepesen fejlett vagy félperifériás országai és mind inkább periferizálódnak a három centrumtérhez kapcsolódni nem tudó országok, térségek. Tehát elmondható, hogy a globális folyamatok mellett egyre jelentősebb a regionális együttműködések szerepe. Az azonban nem egyértelmű, hogy a globalizáció erősíti-e a regionális integrációk kialakulását, vagy a regionális integrációk járulnak hozzá a globalizáció mélyüléséhez.

A regionalizmus egy nagyobb egységen – pl. a világgazdaságon, egyes kontinenseken vagy egyes államokon – belül kisebb alkotóelemek önállóságra, elkülönülésre irányuló törekvését jelenti, amely megfelelő eszmerendszerben és a célt elérni kívánó cselekvéssorozatokban jut kifejezésre. A regionalizmus, többé-kevésbé jól elhatárolható terek társadalmainak, gazdaságainak tudatos összekapcsolásával egy, a világgazdaság egészétől és más térségeitől elkülönülő, intézményesítetten egységesített gazdasági tér kialakulását tűzi ki célul. Az egységesített gazdasági tér létrejöttében ebben az esetben a döntő szerepet az egymásra épülő szinteken, különböző módon és elvek szerint szerveződő – szervezett közösségek hatalmi-politikai szférája játssza tudatosan kialakított és egymás közt egyeztetett cselekvéssorozatával. A nemzetközi regionalizmusban az egyes közösségek, illetve államok kormányai által hozott és egymás között egyeztetett döntések kollektív vezérlése, a kitűzött célok eléréséhez megfelelő intézményrendszert, szervezeteket, eszközöket és adekvát működési mechanizmusokat követel meg. Mindezen feltételek megléte és hatékony működése együttes eredményeként épül ki a regionális nemzetközi tömörülés, mint egységesített tér.

Az 1990-es évektől **mély integrációról** (deep integration) beszélhetünk, mely értelmében csökkennek az eltérő nemzeti szabályozásból eredő terhek, megtörténik az egyes politikák összehangolása (akár a versenypolitika, a termékszabványok és szellemi tulajdonjogok védelme értelmében), tehát ez a folyamat jóval túlmutat a kereskedelmi akadályok elhárításán.

Az integrációk **kialakulásának okai** több tényezőre is visszavezethetők. A kisebb méretű országok nem rendelkeznek akkora piaccal és befolyással, mint a nagyobbak, és bizonyos esetekben érdemes a nemzetközi munkamegosztás lehetőségét is kihasználni. Ha egy-egy régió nemzetgazdaságai képesek egymásba integrálódni, akkor növelhetik versenyképességüket, valamint közösen növelhetik piacaikat (ezáltal biztosabb bejutást szerezhetnek a nagyobb országok piacaira), vállalkozóik és munkavállalóik előtt pedig nagyobb lehetőségek nyílnak meg. Azonban a gazdasági integrációnak lehetnek korlátai is. Természetesen nehéz akkor a kölcsönös bizalomra és kapcsolatokra építeni az integrálódás folyamatát, ha nem jók az országok közötti politikai kapcsolatok, vagy a térségben háborús konfliktus kialakulása fenyeget. Az sem segíti elő az integráció létrejöttét, ha a felek kizárólag riválisként tekintenek egymásra. Végül pedig lényeges az is, hogy az országok, a gazdaságot is befolyásoló kulturális szokásai hasonlóak legyenek. Általában az sem jó, ha az országok közti gazdasági fejlettség nagyon jelentős, mert ebben az esetben inkább hierarchikus, nem pedig egyenrangú viszony jöhet létre.

Elősegítheti a regionális gazdasági integráció létrejöttét, ha viszonylag kis piacok fognak össze, mert így a nagyobb versenytársakkal is fel tudják venni a versenyt, egyedül pedig ez nehezebb lenne. (A nagyobb méretű vállalatok, nemzetközi összefogást is igénylő projektek gyakorivá válása is elősegíti az integrációk kialakulását). Ha a térségben béke, és politikai stabilitás van, illetve az egymás között folytatott külkereskedelem volumene is egyre nagyobb, akkor logikus, hogy az áruk, a tőke és a munkaerő szabad áramlását biztosítsák az országok egymás számára.

A regionális integrációk típusai

A 1990-es évek óta jelentősen megnőtt a különböző fejlettségi szinten lévő integrációk száma, és 2010-re már 300 fölötti integrációról lehet beszélni. Az integrációknak az alábbi szintjeit szokás megkülönböztetni, mely egyben mélységi sorrendet is takar (azaz a magasabb sorszám magasabb mélységet jelent):

1. **Preferenciális övezet** (*preferential area*) esetén az együttműködésben részt vevő országok kizárólag kereskedelmi kedvezményeket biztosítanak egymásnak, például 20%-os vámtarifa helyett már csak 7%-os vámot kell megfizetni.
2. **Szabad kereskedelmi övezet** (*free trade area*) esetén az integráció tagjai eltörlik az egymás közötti kereskedelem vonatkozásában a kereskedelmi akadályokat, és vámmentesen tudnak kereskedni egymással. Ugyanakkor az integráción kívül elhelyezkedő országokkal szemben különböző kereskedelempolitikát alkalmaznak.
3. **Vámunió** (*custom union*) esetén szintén szabad kereskedelemről beszélhetünk a tagok között, viszont a harmadik országokkal szemben már egységes kereskedelempolitikát folytatnak a tagok.
4. **Közös piac** (*common market*) esetén megvalósul az ún. 4 szabadság, azaz az áruk mellett a tőke, a munkaerő és a szolgáltatások is szabadon áramolnak.
5. **Egységes (belső) piac** (*single market*) esetén továbbra is érvényes a 4 szabadság elve, ugyanakkor az előttük álló fizikai, technikai és pénzügyi akadályokat is megszüntetik (de legalábbis csökkentik).
6. **Monetáris unió** (*monetary union*) esetén a monetáris politika közös irányítás alá esik (például az Európai Unióban az Európai Központi Bank felel ezért), és közös pénz bevezetésére kerül sor.
7. **Politikai unió** (*political union*) esetén az igazságszolgáltatástól kezdve a végrehajtás is, és minden politika központi irányítás alá esik.

Az integrációk részletes magyarázatát ld. a videoleckében.

Integrációk és a WTO

Ugyanakkor jogosan felmerülhet a kérdés, hogy ha létezik a WTO és törekvése a liberális kereskedelmi rendszer kialakítására, akkor miért is vannak regionális integrációk. A legnyilvánvalóbb okai ennek az, hogy a WTO-ban nagyon hosszú a tárgyalási folyamat (pl. Doha forduló). Túl sok a WTO tagok száma, és a sok különböző érdek miatt nagyon nehéz megállapodásra jutni, míg egy-egy integrációban jóval kevesebb ország vesz részt, így némileg egyszerűsödik a döntéshozatali folyamat. További oka az integrációk létrejöttének, hogy a vitarendezés problémás a WTO-n belül, hosszadalmas, elhúzódik. Ezt is könnyebb egy-egy integráción belül megoldani. Továbbá, a GATT-szabályozás (ami ugyebár a WTO része is lett) engedi a preferenciális kereskedelmi egyezmények (szabadkereskedelmi övezet,

vámunió) létrehozását, amennyiben ezek nem a WTO-szabályok kirekesztésére irányulnak, hanem az egymás közötti, a WTO-nál nagyobb preferencia biztosítását teszi lehetővé.

Afrikai integrációk sajátosságai

Az afrikai integrációkról érdemes részletesebben szólni, hiszen olyan sajátosságok jellemzik, amelyek a többi térségre nem jellemzők. Az országok közötti együttműködések afrikai viszonylatban is két csoportba oszthatók. Lehetnek a teljes kontinensre kiterjedő összafrikai szerveződések, vagy országok bizonyos körét érintő regionális integrációk. Afrikában először a teljes kontinensre kiterjedő szerveződések kerültek napirendre, hiszen már az 1900. évi Pánafrikai Kongresszuson jelentek meg kezdeményezések, de a gyarmati rendszer felbomlásáig a gyarmattartó országok érdekei maradtak előtérben. Az 1960-as és '70-es években az afrikai országok függetlenné válása után az integrációk száma folyamatosan nőtt. A teljes kontinensre kiterjedő integrációk közül ki kell emelnünk a 2002-ben létrehozott Afrikai Uniót (AU), amely az Afrikai Egységsszervezet (ONU – alapítva 1963-ban) utódjaként jött létre. Az AU céljai között szerepel az országok közötti integráció mélyítése, a demokratikus elvek védelme, a jó kormányzás, továbbá az oktatás és az egészségügy fejlesztésére fordított fokozott figyelem. Az Afrikai Unió 2001-ben létrehozott egy programot, Új partnerség Afrika fejlesztéséért (NEPAD) néven, melynek fő célja a szegénység felszámolása a fejlett országokból érkező segélyek segítségével, a fenntartható növekedés és Afrika integrációja a világ gazdaságba, megnövelve az Afrikába érkező külföldi befektetéseket. Továbbá 1991-ben megalapították az Afrikai Gazdasági Közösséget (AEC), mely egész Afrikára kiterjedő gazdasági integráció kialakítását és 2028-ra egy egységes fizetőeszköz bevezetését tűzte ki célul, ami a jelenlegi tényeket és tendenciákat nézve nem lesz megvalósítható.

Az integrációs folyamatban elért szintjük szerint az afrikai regionális integrációk szervezeti formái hozzávetőlegesen követik a főként fejlett országok viszonyaira kidolgozottakat, ugyanakkor a csoportosulások nevéből nem mindig jelenthetjük ki biztosan, hogy az integráció melyik szintjén helyezkednek el. Továbbá többségük gyakorlatilag csak papíron létezik, és nagy részük még a kitűzött szabad kereskedelmi övezet célját sem volt képes eddig megvalósítani. Az egyértelműen kijelenthető, hogy az afrikai integrációk közül a CEMAC (Közép-afrikai Gazdasági és Monetáris Közösség) és WAEMU (Nyugat-afrikai Gazdasági és Monetáris Unió) monetáris unióként, illetve a SACU (Dél-afrikai Vámunió) vámunióként működik. Természetesen az integráció legmagasabb szintjét, a politikai uniót még egyik csoportosulás sem tudta megközelíteni.

Az afrikai gazdasági integrációkat illetően eddig viszonylag kevés sikerről lehet beszámolni, hiszen a jól csengő célok mellől sokszor hiányzik a tényleges megvalósítás. Az országok közötti együttműködések sikertelensége számos okra vezethető vissza: a politikai akarat hiánya mellett olyan tényezőket szoktak a leggyakrabban emlegetni, mint az integrációk közötti többszörös átfedettség, a nem elégséges humán és pénzügyi források, a hibás gazdaságpolitikai lépések, az országok közötti fejlettségbeli különbségek.

Talán ezeknek is tudható be az, hogy egy-egy integráción belül a kereskedelem – annak ellenére, hogy ez kiemelt célja az integrációknak – többnyire alacsony szinten áll. A teljes külkereskedelmi forgalomnak az Afrikán belüli részaránya Közép-Afrikában egész jelentéktelen, kb. 1,1 százalék (pl. CEMAC, ECCAS), míg Nyugat-Afrikában 11-12 százalék, illetve a Kelet-Afrikai Közösségben (EAC) a 20%-ot is elérte, az ECOWAS pedig a középmezőnyben helyezkedik el. Az alacsony integráción belüli kereskedelemhez persze a közlekedési infrastruktúra hiánya, a torz ipari struktúra, a gyakori helyi polgárháborúk, katonai konfliktusok is hozzájárulhatnak. Összességében a külkereskedelem főként a régió (kontinensen) kívülre irányul, mint Észak-Amerika, Európa, a kontinensen belüli kereskedelem átlagosan a teljes kereskedelem mindössze 10%-át teszi ki.

Kiegészítő olvasmányok, linkek:

- Erdősi Ferenc: Szinergiakeltés vagy látszatselekvés? – Az afrikai regionális integrációk problémái (2012): http://epa.niif.hu/02200/02251/00047/pdf/tet_2012_2_57_erdosi.pdf
- Benczes István, Kengyel Ákos, Kutasi Gábor, Nagy Sándor Gyula, Palánkai Tibor (2011): A globális és regionális integráció gazdaságtana. Akadémiai Kiadó.
- Földünk nagy regionális integrációi: <http://uniospalyazat.uw.hu/Publications/Regions.pdf>
- Gazdasági globalizáció + NAFTA (8:21):
<https://www.youtube.com/watch?v=IMOQ7l3R2ME>
- Integráció szintjei (6:05): <https://www.youtube.com/watch?v=aOCmbiRHYBc>
- Gazdasági integráció
 - (1:39): <https://www.youtube.com/watch?v=e0ZBw9N6UBs>
 - (2:29): <https://www.youtube.com/watch?v=q2hIlVPw1RI>

The History Of Trade Agreements - A Data Story (4:58):

- <https://www.youtube.com/watch?v=e8aF28ou6qE>

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

 MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE